

(науково обґрунтованих) педагогічних дій, що відповідають конкретній ситуації навчання й виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ушинский К. Д. О пользе педагогической литературы / К. Д. Ушинский // Собр. соч. : в 11 т. – М. ; Л., 1948. – Т. 2 : Педагогические статьи 1857 – 1861 гг. – С. 15 – 41.
2. Ушинский К. Д. О народности в общественном воспитании / К. Д. Ушинский // Собр. соч. : в 11 т. – М. ; Л., 1948. – Т. 2 : Педагогические статьи 1857 – 1861 гг. – С. 69 – 166.
3. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания (Опыт педагогической антропологии) / К. Д. Ушинский // Собр. соч. : в 11 т. – М. ; Л., 1950. – Т. 8 : Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии. Т. – С. 11 – 679.
4. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания (Опыт педагогической антропологии) / К. Д. Ушинский // Собр. соч. : в 11 т. – М. ; Л., 1950. – Т. 9 : Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии. Т. 2. – С. 13 – 562.
5. Epstein Erwin H. (2008) Setting the normative boundaries: crucial epistemological benchmarks in comparative education. *Comparative Education*. 44. 4. 373–386.
6. Vakhovskiy, L., Ivchenko, T., & Sechka, S. (2022) A Casual Analysis in Research on History of Education. *Journal of Education Culture and Society*, 13(2), 253–262. <https://doi.org/10.15503/jecs2022.2.253.262>

К. Д. УШИНСЬКИЙ ЯК ЗАСНОВНИК ПЕДАГОГІЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ

Загородня А.А.,

*доктор педагогічних наук, доцент,
головний науковий співробітник відділу
історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України
ORCID 0000-0003-2418-1670*

Сучасна гуманістична освітня парадигма, яка виражається в повазі до особистості, урахуванні її внутрішнього потенціалу, визнанні необхідності розвитку її ціннісних орієнтацій, здійсненні особистісно-орієнтованої педагогіки через встановлення

суб'єкт-суб'єктних взаємовідносин між педагогом і вихованцями в процесі їх індивідуального зростання і самодостатності, актуалізує ідеї антропоцентризму, гуманізму, що домінують у педагогічній спадщині К.Д.Ушинського. Сучасна педагогічна антропологія розуміє виховання як процес, який зберігає гуманну природу суспільства, створює умови для розвитку соціума, продуктивного існування особистості. Антропологічний підхід у педагогіці уперше розробив і обгрунтував К.Д. Ушинський. «Якщо педагогіка хоче виховувати людину у всіх відносинах, то вона повинна раніше взнати її також у всіх відносинах» - це положення К.Д. Ушинського було і залишається незмінною істиною для сучасної педагогіки. І науки про освіту, і нові форми освітньої практики суспільства гостро потребують своєї людиновідчої основи. [6, С. 6].

Саме К.Д. Ушинський, якого по праву називають засновником педагогічної антропології, тісно пов'язав педагогіку як науку із біологічною природою людини. Вчений прагнув, з одного боку, підвести психологічну основу під систему педагогічних знань, а, з іншого – до психологічних, з точки зору їхнього використання у педагогічній діяльності. Так він доводив зв'язок розумових процесів із почуттєвим пізнанням, з матеріальними та духовними потребами особистості. Антропологізм як особливий спосіб аналізу проблем людини з погляду діалектики її внутрішнього і зовнішнього світу в конкретному освітньому контексті, що відкриває найбільш повноцінний комплекс характеристик людського буття [1], у педагогічній теорії К.Д. Ушинського проявляється в зосередженні уваги на осмисленні природи людини, її внутрішнього світу, на закономірних зв'язках цього світу з усіма зовнішніми впливами. Цінність педагогічної антропології К.Д. Ушинського [6] полягає в поєднанні психологічного і філософського підходу до людини. Він писав: «Бажав би від душі, щоб в основу розподілення предметів в програму наших загальноосвітніх шкіл увійшов психологічний закон розвитку душі людської» [5, с.178]. У «Педагогічній антропології» К.Д. Ушинського людина розглядається як головне Боже створіння, фізична істота, що має безсмертну душу, створену для добра. Зв'язок душі і тіла, за висловом К.Д. Ушинського, є «величною тайною створіння». Виховання повинно спрямовуватись на виправлення, гармонізацію людської душі: розуму, почуттів і волі. Педагогічна антропологія є наукою про людину, вона необхідна, щоб наповнювати теорію і практику орієнтирами для

обліку закономірної різноманітності її особистих властивостей. Вона допомагає визначити «хвороби душі» і знайти шляхи для їх подолання. І.П. Аносов [1] підкреслює, що саме антропологізм К.Д.Ушинського максимально наближається до гуманістичного принципу організації навчання і виховання відповідно до законів становлення і розвитку особистості. Великого значення надавав К.Д. Ушинський підготовці освіченого, зацікавленого в саморозвитку і самовихованні педагога, запропонував розгорнуту наукову теорію підготовки педагога на базі семінарів та організації педагогічних факультетів при університетах, висунувши основну вимогу єдності навчання і виховання: навчання має сенс у педагогічному процесі тільки як спосіб виховання. Доводячи, що педагогіка не лише наука, а й мистецтво, К.Д.Ушинський наполегливо наголошував на необхідності ретельної професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів, і стверджував, що мистецтво виховання має ту особливість, що майже всім воно здається справою відомою і зрозумілою, а деяким навіть справою легкою, - і тим вона здається зрозуміліше і легше, чим менше людина з ним знайома, теоретично чи практично. [6]

Антропологічний підхід озброює педагогів і батьків знаннями про них самих і про їх вихованців, про навколишній світ. Потрібно відмітити, що антропологічний підхід широко і своєрідно втілюється в практиці «гуманістичної педагогіки», «рефлексивної педагогіки», «педагогіки ненасилля». У суті своїй антропологічний підхід реалізує відому з часів Я.А. Коменського концепцію природовідповідності виховання, яка була блискуче розвинена К.Д. Ушинським в його педагогічній антропології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аносов І.П. Антропологізм як чинник гуманізації освіти (теоретико-концептуальні основи) : автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» /І.П. Аносов; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2004. – 38 с.
2. О педагогическом наследии К.Д. Ушинского: Сб. статей, под общей ред. проф. Б.Петровича. – К.-Одесса: Вища школа, 1980. – 93 с.
3. Психологічна спадщина К.Д. Ушинського /За ред. Г.С. Костюка. – К.: Радянська школа, 1963. – С.151-165.

4. Романовский А.К., Барсук И.Я. Жизнь во имя будущего. Очерк научно-педагогической и литературно - публицистической деятельности К.Д. Ушинского / Под ред. В.И. Войтко. – К.: Радянська школа, 1974. – 119 с.
5. Ушинский К.Д. Руководство к «Родному слову» /Избр.пед. соч. – Т.6. – С. 178-301. 6. Ушинский К.Д. Собрание сочинений: В 11т. - М., – Л.: Изд-во АПН РСФСР, 1948-1952.
6. К.Д. Ушинський. Людина як предмет педагогічної антропології: Досвід педагогічної антропології // Педагогічні твори: У 6 т. - М., 1990. - Е. 5,6..

АНТРОПОЛОГІЗМ К. УШИНЬКОГО ЯК ОСНОВА

ДЛЯ ДІАЛОГУ МІЖ ПРЕДСТАВНИКАМИ РІЗНИХ ПОКОЛІНЬ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Іванова С. Л.,

студентка 2 курсу спеціальності «Початкова освіта»

Педагогічного фахового коледжу

Хортицької національної

навчально-реабілітаційної академії

Перебуваючи на своїй першій практиці у Новій українській школі, я все більше стала замислюватися над затребуваністю теорії поколінь. Фахівці стверджують, що діти, які почали народжуватися на початку 2010-х рр., і ті, що прийдуть у світ у найближчі 10 років, будуть становити одне покоління. Тобто, «альфи» — це народжені орієнтовно у 2015-2035 рр. Вже є очевидним, що на їхнє становлення та розвиток великий вплив матимуть соцмережі. Нині батьки часто заводять малюкам особисті сторінки в інтернеті раніше, ніж вони навчаться говорити й писати. Планшети та смартфони стали настільки звичними, що батьківські гаджети потрапляють навіть до рук немовлят. Тож інтернет для «альфи» — це навіть не «цікавинка», як було для першого «цифрового» покоління, а просто доступна іграшка. Для покоління Альфа всі у світі буде поєднано, незалежно від того, де і хто з їхніх потенційних комунікантів знаходяться географічно [3].

У початковій школі представники цього нового покоління взаємодіють зі своїми педагогами, які є людьми різних генерацій. Переважна більшість із тих учителів, уроки яких ми відвідували – це представники покоління Х. Люди з великим досвідом,